

MEZHEBLER	MATURİDİ	EŞARİ	MÜRCİE(KERAMİYYE)	MUTEZİLE	HARİCİLER	ZEYDİYYE	SELEFİYYE	CEHM B . SAFFAN
İMAN	iman kalbin tasdikidir EBU HANİFE PEZDEVİ iman kalbin tasdiki ve dil ile ikrar	iman kalbin tasdikidir	iman sadece dilin ikrandır	iman kalbin tasdiki dilin ikrarı amelden oluşur	iman kalbin tasdiki dilin ikrarı amelden oluşur	iman kalbin tasdiki dilin ikrarı amelden oluşur	iman kalbin tasdiki dilin ikrarı amelden oluşur	iman kalbin marifeti
İMANDA ARTMA EKSİLME	artma eksilme olmaz	artma eksilme olmaz		artar ve eksilir	artar ve eksilir	artar ve eksilir	artar ve eksilir	
İMANDA İSTİSNA	ben gerçekten müminim EBU HANİFE	inşALLAH müminim		ben gerçekten müminim			inşALLAH müminim	
BÜYÜK GÜNAH İŞLEYENİN DURUMU	büyük günah işleyen imandan çıkmaz küfre girmez Allah diler se günahların affeder	büyük günah işleyen imandan çıkmaz küfre girmez Allah diler se günahların affeder		büyük günah işleyen imandan çıkar, hemen küfür içine girmez ölmeden önce tevbe ederse mümin olarak, tevbe etmezse kafir olurlar el menzile beynel menzileteyn	büyük günah işleyen kafir our			
ALLAH' I BİMENİN MAHİYETİ	Allah'ı bilmek aklen vacip	Allah'ı bilmek şer'an vacip		Allah zorunlu bilinir(gazzali, şehristani, nesefi ve razi) aklen zorunlu(kadı abdulcabbar				
KELAMULLAH TARTIŞMASI			ezelden beri Allah söz söyle me kudretine sahiptir. Allah'ın sözü hadis kelamı kadimdir	Kelam, Allah'ın fiili ve sıfatların dandır ve yaratılmıştır kelam i nefsi			Allah ezeli olarak müte kelimdir konuşması harf ve seslerle gerçekleşir harf ve sesler zatıyla kaim olup ezeldir	Kelam, Allah'ın fiili ve sıfatların dandır ve yaratılmıştır
İRÂDE ANLAYIŞI	kulun fiillerinde hem kulun iradesi hem Allah' iradesi vardır. Allah fiilleri kulun iradesine bağlı olarak yaratır	hayır ve şer Allah dilemedikçe meydana gelmez		insanın yapmış olduğu iyi fiiller üzerinde aynı zamanda Allah'ın iradesi de mevcuttur insanın kötü fiilleri üzerinde ise Allah'ın iradesi yoktur.				
KUDRET ANLAYIŞI	fiilden önce kudret fiile birlikte oluşan kudret (sonunda ödül ve ceza olan ihtiyari fiiller)	kudret fiille beraberdir, kudret tek bir fiil için geçerli		kudret fiilden öncedir, kudret iki zıt fiil üzerine geçerlidir fiilin var olmasına tesir eden kulun kudreti Allah'ın kudreti değildir				
İNSAN FİİLLERİNDE YARATMA VE KESB	insan fiilleri Allah tarafından yaratılır kul tarafından kesb edilir	insan fiilleri Allah tarafından yaratılır insan tarafından kesb edilir		iyi fiillerin hakiki faili insan hazırlayıcı sebeplerini yaratması emir ve teşvik etmesi yönüyle fiillerin mecazi olarak Allah'a yaratıcı kavramını insan için kullanılmasında sakınca görmez				
KADER VE KAZA	kaza ve kadere rıza göstermek gerekir. Fakat kaza ve takdir edilen şeye rıza göstermek gerekmez. Küfrün kaza ve kader den olduğuna rıza gösterilir fakat küfrün kendisine rıza gösterilmez	herşey Allah'ın kaza ve kaderiyle meydana gelir		İnsan fiillerinin Allah tarafından yaratıldığı anlamına gelen kaza ve kadere rıza göstermek gerekmez. Eğer içerisinde küfür ve dini reddetme fiilinin de bulunduğu bütün şeye rıza göstermek gerekecekti				

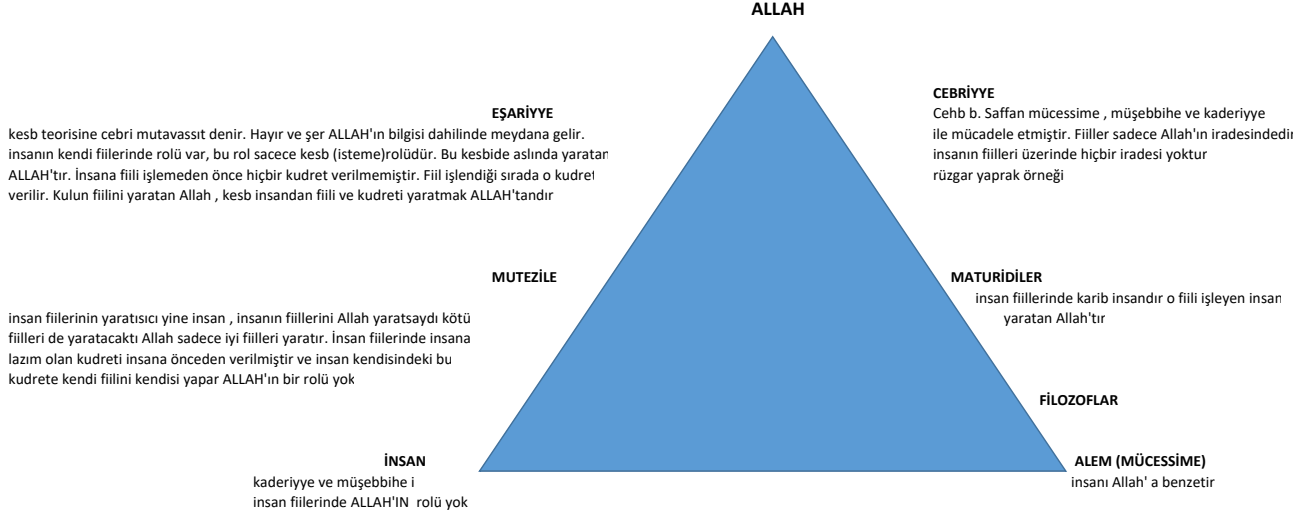
HİDAYET VE DALALET	dilediğine hidayet dilediğine dalalet yaratabilir	dilediğine hidayet dilediğine dalalet yaratabilir		HİDAYET, yol gösterme ve açıklama , hidayeti artırmak, ödüllendirmek , cennet yoluna sevk etmek DALALET,cezalandırma ameli iptal etmek,sıkınlar olaram isimendirip hükmetmek		
HAYIR VE ŞER	hayır ve şer Allah'tan olduunu yarattıklarını bir hikmete göre yarattığını ve onun yarattıklarının da kötülük, acı gib şeylerde büyük hikmetler olduğunu söylerler.	Allah bütün mülkün sahibidir Allah'ın yaptığı herşey iyidir hayırdır.		Cenab ı Hak hayrı irade eder ve yaratırsa da şerri irade etmez ve yaratmaz. Allah kötü olanı irade etmez.		
HÜSÜN VE KUBUH	bazı fiillerin iyilik ve kötülüğün özlerinden kaynaklandığın ve göre değişmediğini, bazılarının ise izafi ve değişken olduğunu söylemiştir. Fakat o fiillerin bu şekilde olmasını Allah'ın eşyayı iyi ve kötü olarak yaratmasına bağlamaktadır,	akılın iyi ve kötüyü bildiğini faka sorumluluk getkiren şeylerin yalnızca şeriat tarafından belirlendiğini , akılın bu alanda sadece gönderilen ilahi emir ve yasakları anlamak la görevli olduğunu ileri sürer		İnsan akılda bulunan temel prensiplerden hareketle birtakım temel ahlaki yükümlülükleri vahiyden baımsız olarak bilebilir ancak akıl insanın bütün sorumluluklarını bilmede yeterli değildir akılla bilinmeyen şer i sorumlu lukları bildirecek bir peygambere ihtilayc duyulur		
HİKMET VE İLLET	Allah'ın fiillerinde muhakkak kulların faydalarını içeren bir hikmet, illet ve gayenin bulunması gerekir.	Allah fiillerini bir hikmet, illet ve gayeye dayandırmaktan kaçınmışlardır. Bunun yerine Allah'ın fiillerinin onun ezeli irade ve bilgisiyle meydana geldiği için hikmetli olduğunu söylemişlerdir		Allah'ın fiillerinin bir hikmet ve ilete, bir gaye ve amaca dayandığını kabul eder. Fiillerinde mutlak bir hikmet ve maksad için işler.		
TEKLİF	Teklifi ma la yutak caiz değildir	teklifi ma la yutak caizdir.		teklifi ma la yutak caiz değildir		
ASLAH VE LÜTUF	Allah' a hiçbir şeyin vacip olamayacağını söylemişlerdir.yani Allah yapmak zorunda olduğu için değil fakat zati itibariyle adaet , hikmet, nimet ve lütüf sahibi olduğu için kullarına sayısız lütuflarda bulunur	Allah' a hiçbir şeyin vacip olamayacağını söylemişlerdir.yani Allah yapmak zorunda olduğu için değil fakat zati itibariyle adaet , hikmet, nimet ve lütüf sahibi olduğu için kullarına sayısız lütuflarda bulunur		BİŞR MUTEMİR aslah ve lütuf olanı yapmak Allah'a vaci değil NAZZAM, CAHİZ, ESVARİ,aslahx ve lütûn hem dini hem de dünyevi konuarda Allah'a vacip olduğunu CUBBAİ , KADİ ABDULCEBBAR, aslah ve lütûn sadece dini konularda Allah'a vacip olduğunu		
RIZIK MESELESİ	helam haram olmasına bakmadan bütün rızıkların Allah'tan olduğunu söyler ve insan emek ve çalışmasına daha fazla yer verdiği görülür . Rızık ezelden takdir edildiği görüşü vardır	helal haram olmasına bakmadan boğazdan geçen herşeyi Allah'ın yarattığı rızık olarak görmüşler rızık ezelden takdir edildiği görüşü vardır		Allah'ın insana bahşettiği rızıklar helal olarak takdir ettikleridir. haram ise gasptır hırsızlıktır.insan tarafından yapılmıştır Allah'ın takdiri ve kazası yoktur		
ECEL MESELESİ	maktul kendi eceliyle ölmüştür onun başka bir eceli yoktur	ölüm şekli ne olursa olsun kişi takdir edilen vakitte eceliyle ölür.		ALLAFCÜBBÂİ,KADIABDULCEBBAR insan ne şekilde öürse ösün vaktin onun eceli olduğunu söylerer BAĞDAT EKOLÜ, eceli kaza ve eceli müsemma diye iki ecel MÜSEMMA dış müdahale olmadan KAZA kaza yada katil sebebiyle olursa eceli kazaya göre ölür		

	KESB	FAİL	YARATICI
MUTEZİLE	İNSAN	İNSAN	İNSAN
CEBRİYYE	ALLAH	ALLAH	ALLAH
EŞARİ	İNSAN	ALLAH	ALLAH
MATURİDİ	İNSAN	İNSAN	ALLAH

YARATICI
YARATMA
İNSAN

MUHDİS
İHDAS
HADİSE (MUHDİES)

WÜZEYYEN GÜNGÖR SARITAŞ

NOT: EŞARİ Kudret fiille birlikte yaratılır
MUTEZİLE kudret fiilden önce yaratılır
MATURİDİ kudret insana iki defa verilir
1. önceden yani organlar ve sağlığı
2. fiil sırasında yaratılan

WÜZEYYEN GÜNGÖR SARITAŞ